

УДК 81'373.46/22

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/28.208636>**Світлана МАТВЄЄВА,***orcid.org/0000-0002-8357-9366*

кандидат філологічних наук, доцент,

професор кафедри прикладної лінгвістики, порівняльного мовознавства та перекладу

Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

(Київ, Україна) *sam141175@gmail.com*

ЛІНГВІСТИЧНА РЕКОНСТРУКЦІЯ КОГНІТИВНИХ СТРУКТУР У ТЕРМІНОЗНАКАХ

Статтю присвячено питанням розроблення процедури лінгвістичної реконструкції когнітивних структур як однієї із продуктивних методик конструювання моделі поєднання одиниць мислення й мови. Завдання сучасної когнітивної лінгвістики автор бачить у розробленні конкретних методик реконструкції з подальшою інтерпретацією окремих когнітивних структур і цілих концептосфер із метою максимальної структуризації когнітивного простору. Одним із перспективних об'єктів когнітивного аналізу запропоновано термінознак як семіотичну одиницю на позначення наукового поняття та процес реконструкції когнітивної терміноструктури через термінознак. Головне завдання когнітивного термінознавства сформульоване як встановлення законів і специфіки взаємин між когнітивними терміноструктурами, що містяться у свідомості людини як знання про професійний світ, й мовними одиницями (термінознаками), через які ці знання формалізуються.

Метою роботи є дослідження теоретичного підґрунтя лінгвістичної реконструкції когнітивної структури. Об'єктом розвідки є лінгвістична реконструкція, предметом – особливості лінгвістичної реконструкції когнітивної терміноструктури.

Запропоновано аналіз концепції лінгвістичної реконструкції когнітивної структури за авторством О. Є. Кібрика. Ця теорія спирається на ідею тісного зв'язку мови й мислення, базується на гіпотезі когнітивної вмотивованості мовної форми та постулює реконструкцію когнітивної структури за даними природної мови.

Автор статті доходить висновків, що концептуальні терміноструктури як ментальні утворення знаходять вербальну реалізацію в термінознаках, завдяки чому реконструкція таких терміноструктур відкриває шлях до розуміння професійної мовної картини світу носія цієї метамови. Реконструкція когнітивної терміноструктури є теоретично значимою для виявлення когнітивно-вербальної специфіки термінології. Опис професійної концептуальної та мовної картин світу дасть змогу виявити особливості термінологічної концептуалізації у свідомості носія однієї мови та вирішити багато питань галузевого перекладу під час співставлення результатів таких досліджень на матеріалі терміносистем різних мов.

Ключові слова: реконструкція, концептуальний зміст, когнітивна структура, ментальний образ, термінознак, професійна мовна картина світу.

Svitlana MATVIEIEVA,*orcid.org/0000-0002-8357-9366*

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,

Professor at the Department of Applied Language Studies,

Comparative Linguistics and Translation

National Pedagogical Drahomanov University

(Kyiv, Ukraine) *sam141175@gmail.com*

LINGUISTIC RECONSTRUCTION OF COGNITIVE STRUCTURES IN TERMS

The article deals with the procedure of linguistic reconstruction of cognitive structures as one of the productive methods of constructing a model for combining thinking and speaking. The author states that the task of modern cognitive linguistics in the development of specific reconstruction techniques with the subsequent interpretation of cognitive structures and entire conceptual spheres in order to maximize the cognitive space structuring. The researcher argues that one of the promising objects of cognitive analysis is a term as a semiotic unit to denote a scientific concept and the process of reconstruction of cognitive terminological structure through the term. The main task of cognitive terminology studies is formulated as the identification of trends and the specifics of the relationship between cognitive terminological structures contained in the human mind as professional knowledge, and linguistic units (terms) through which this knowledge is formalized.

The purpose of the work is to study the theoretical basis of the linguistic reconstruction of the cognitive structure. The object of the study is linguistic reconstruction; the subject is the features of linguistic reconstruction of cognitive terminological structure.

The theory of linguistic reconstruction of the cognitive structure by A. E. Kibrik is analyzed in the article. This theory is based on the idea of a close connection between language and thinking, concerns the hypothesis of cognitive

motivation of the language form, and postulates the reconstruction of the cognitive structure according to natural language data.

The author of the article comes to the conclusion that conceptual terminological structures as mental units have their verbal implementation in terms, so the reconstruction of such terminological structures opens the door for understanding the professional linguistic world view of the user of this metalanguage. The reconstruction of the cognitive terminological structure is theoretically significant for identifying the cognitive-verbal specificity of terminology. Description of professional conceptual and linguistic world views will reveal the features of terminological conceptualization in the mind of a user of a definite language and solve many translation issues when comparing the results of such studies on the material of terminological systems of different languages.

Key words: reconstruction, conceptual content, cognitive structure, mental image, term, professional linguistic world view.

Поставка проблеми. Розвиток когнітивної лінгвістики поставив перед дослідниками багато нових питань. Наприклад, вивчаючи взаємини між процесами мовної / мовленнєвої діяльності та розумовими процесами вчені почали замислюватися над тим, чи можливо простежити й структурувати процедуру тлумачення концептуального змісту, що міститься у свідомості мовця, через одиниці мови. Тобто лінгвістика вперше наблизилась до виходу за межі мовного знака задля усвідомлення саме ментальної реальності, процеси якої породжують ці мовні знаки; вперше наукова спільнота замислилась не тільки над пошуком підстав (доволі суб'єктивних і великою мірою гіпотетичних чинників), але й над можливістю формулювання каузальних пояснень через осмислення й обґрунтування.

Одним із питань, яке має прикладний характер і може отримати практичне вирішення через розв'язання зазначеної проблеми, є питання когнітивних процедур термінотворення й терміновикористання в кожній конкретній науковій галузі. Розв'язання основних питань цієї теорії дасть можливість зрозуміти закони формування професійної мовної картини світу через лінгвістичне моделювання та подальше відтворення такої картини світу.

Аналіз досліджень. Розроблення комплексної теорії реконструкції когнітивних даних через реконструкцію мовної інформації ще перебуває на початковому етапі. Сьогодні проведено низку ґрунтовних досліджень окремих питань мовної реконструкції, як-от реконструкція матриць певного дискурсу (напр., релігійно-популярного – О. О. Черхава), окремих мовних одиниць (напр., фразеоформул – М. О. Шутова), аналіз мовленнєво-когнітивних категорій (напр., категорій когнітивної сполученості і маркованості – О. Є. Кібрік), розроблення нових напрямів когнітивних досліджень (наприклад, міждисциплінарна взаємодія компаративістики й когнітивно-орієнтованої лінгвістики – Л. П. Дронова, започаткування когнітивної лінгвокомпара-

тивістики (термін А. В. Корольової (Корольова, 2014)) тощо. Зараз у вітчизняному мовознавстві активно розробляються окремі питання когнітивно-мовних характеристик термінознака, що є предметом нашого дослідження, та такі розвідки поки мають фрагментарний характер (Л. Б. Гаращенко, В. Л. Іващенко, В. В. Калько, Р.-Ю. Т. Перхач, Г. В. Садовнікова, Н. З. Цісар, О. І. Южакова).

Мета статті – дослідити теоретичне підґрунтя лінгвістичної реконструкції когнітивної структури. **Об'єктом** розвідки є лінгвістична реконструкція, **предметом** – особливості лінгвістичної реконструкції когнітивної терміноструктури.

Виклад основного матеріалу. Когнітивна лінгвістика сформулювала основне питання, на вирішення якого спрямовано всі сили когнітивістів: як співвідносяться когнітивні й мовні структури і як концептуальний зміст реалізується засобами мови. Дослідження мовних одиниць із когнітивного погляду потребує роботи з надмовними структурами, які є результатом неподільної мовно-розумової діяльності. При цьому поєднання одиниць дослідження когнітивної та мовної сфер виявилось завданням складним: мовні факти є одиницями природно-наукового типу, тобто за належної доказової бази дослідження таких одиниць мають об'єктивний характер, а одиниці розумової діяльності – когнітивні структури – поки що не мають природно-наукового тлумачення через емпіричний досвід, що є причиною доволі суб'єктивних висновків із досліджень цих одиниць, доказовою базою яких є не каузальні пояснення, а, скоріше, наведення підстав.

Однією з результативних спроб конструювання моделі поєднання одиниць мислення й мови в процесі їхньої взаємодії є розроблення процедури *лінгвістичної реконструкції когнітивних структур*.

Термін реконструкція в загальнонауковому та лінгвістичному аспектах

Донедавна термін «**реконструкція**» використовувався саме в порівняльно-історичних дослідженнях. Таке трактування цієї процедури викла-

дено в роботах українських (В. А. Глущенко, Ю. Л. Мосенкіс, О. В. Піскунов) і зарубіжних (J. Fisiak, A. Fox, H. M. Hoenigswald, G. Kondrak, X. Бирнбаум, С. А. Бурлак, С. А. Старостин, Т. В. Гамкрелідзе, Вяч. Вс. Иванов, Г. А. Климов, А. Мейє, Д. Г. Тумашева, Дж. И. Эдельман, Л. Г. Герценберг) дослідників.

Використання лексеми *reconstruction* вперше зафіксовано в середині XVI століття. Відповідно до відомостей, які містить Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales, дієслово *reconstruire* вперше зафіксовано 1549 року в значенні *побудувати наново, відновити* (Centre). Етимологічний словник «Online Etymology Dictionary» містить таку історію цієї одиниці *reconstruction*: «1791 рік, “дія чи процес реконструкції”, іменник дії від *reconstruct*. У політичній історії США (як правило, з великої літери R), з 1865 року. Використовувалась під час громадянської війни в США в конструкції *reconstitution of the union*» (Online).

Словотвірна модель відбиває утворення іменника *reconstruction* від іменника *construction* із додаванням префікса *re-* на позначення «повтор». Перше згадування цього іменника у вигляді *construccioun* зафіксовано наприкінці XIV століття у значенні «акт конструювання; манера розуміння розташування слів у перекладі (застаріле значення)». Це слово йде від латинського *constructionem* (номінатив *constructio*) – «складання або розміщення разом, будування» і є іменником дії від основи *construere* – «складати разом, акумулювати; будувати, створювати, споруджувати»; від асимільованої форми *com* у значенні «з, разом» (*con-*) + *struere* «нагромадження» (від PIE *streu-, розширена форма від кореня *stere- «поширювати») (Online).

Цікавим убачається найдавніше значення цієї лексеми, яке відповідає значенню одиниці *construe* – «тлумачення чи пояснення тексту» (кінець XV століття) та «пояснення слів юридичного документа» (Online).

Термін *реконструкція* має різні тлумачення в словниках англійської мови. Наприклад, онлайн-словник *Merriam-Webster* наводить три визначення лексеми *reconstruction*: «1) а) дія реконструкції: знаходження в процесі реконструкції, б) часто з великої літери: реорганізація та відновлення відокремлених штатів у Союзі після Громадянської війни в США; 2) щось реконструйоване» (Merriam-webster).

У словнику *Dictionary.com* містяться також три дефініції, але третє визначення не збігається з тим, що наводиться в попередньому словнику:

«1) акт реконструкції; 2) (перша літера велика) Історія США а) процес, за яким штати, що вийшли зі складу, було реорганізовано як частину Союзу після Громадянської війни; б) період, протягом якого це відбулося, 1865–77 рр.» (Dictionary).

Словник *Cambridge Dictionary* наводить 2 значення іменника *reconstruction*: «1) процес побудови чи створення наново чогось, що було пошкоджено чи зруйновано; 2) спроба отримати повний опис події за наявною інформацією або спроба повторити те, що сталося під час події» (Cambridge).

Щодо української мови, то лексема *реконструкція* тлумачиться словниками так: «1) перебудова, переобладнання чого-небудь із метою вдосконалення; 2) відтворення, відновлення первісного вигляду чого-небудь за рештками або описами» (Словник, 1977: 496; Великий, 2005: 1211).

Для розуміння загальнолінгвістичного значення цього поняття звернемось до галузевих тлумачних словників. Наприклад, низка словників лінгвістичних термінів наводить це поняття у таких значеннях: «основний прийом порівняльно-історичного мовознавства, що полягає у відтворенні не засвідчених в пам'ятках писемності минулих мовних фактів шляхом планомірного порівняння тих фактів, які відомі за письмовими пам'ятниками або за живим вживанням у мові» (Ахманова, 1966: 383), «побудова теоретичних конструктів за наявними (часто фрагментарними) даними з метою відновлення цілої і передбачення майбутньої поведінки системи, що породжує аналізовані дані» (Баранов, 2003: 299), «у порівняльно-історичному мовознавстві – комплекс прийомів і процедур відтворення незасвідчених мовних станів, форм, явищ шляхом історичного порівняння відповідних одиниць окремої мови, групи чи сім'ї мов» (Лингвистический, 1990: 409; Звонська, 2017: 435). Як бачимо, всі ці дефініції перш за все розкривають зміст лінгвістичної реконструкції виключно як процедури дослідження історії та еволюції мов, а також як спосіб відновлення загублених, втрачених чи відсутніх із інших причин мовних даних.

Водночас «Словник лінгвістичних термінів» за авторством О. С. Ахманової містить і друге тлумачення поняття *реконструкції тексту* як «відновлення відсутніх (або зіпсованих) частин тексту на підставі тих, що збереглися, тобто шляхом лінгвістичного аналізу тексту загалом» (Ахманова, 1966: 383). «Англо-російський словник з лінгвістики й семіотики» у тлумаченні явища реконструкції дає відсилку до *теорії управління й зв'язування* і тлумачить її як «відновлення логічної форми вислов-

лювання за його поверхневою структурою» (Баранов, 2003: 299).

Отже, протягом довгого часу процедуру лінгвістичної реконструкції розглядали здебільшого з погляду порівняльно-історичного мовознавства.

Сучасна лінгвістика розширює процедурні межі реконструкції та розуміє під нею «порівняння, спрямоване на відновлення як власне архетипів (прамовних форм або станів генетично споріднених мов), так і тих фрагментів, з яких сконструйовані мовні і концептуальні картини світу» (Корольова, 2014: 94). Як бачимо, зміст терміна «лінгвістична реконструкція» суттєво змінився за останні роки: «від примітивного інтуїтивного розуміння відтворення первинних коренів слів у вузькому його розумінні <...> до теоретико-семантичних законів стану схожості генетично споріднених мов, процедури когнітивних упізнавальних процесів діяльності людини, – до сучасного широкомасштабного теоретико-методологічного підходу до трактування філософського <...> смислу буття» (Черхава, 2015: 75). Однак спільним до розуміння процесу реконструкції в обох підходах залишається гіпотетичний характер її висновків про лінгвістичне явище, що реконструюється.

Отже, до уваги дослідників потрапляють процеси лінгвістичної реконструкції з огляду на вивчення когнітивних процесів і структур в їхній мовній реалізації. Одну з концепцій лінгвістичної реконструкції когнітивної структури запропонував російським дослідником О. Є. Кібриком (Кібрик 2006; 2007; 2008).

Теорія лінгвістичної реконструкції когнітивної структури О. Є. Кібрика

Методику *лінгвістичної реконструкції* вперше було описано і застосовано в роботах німецького мовознавця А. Шлейхера (Шлейхер, 1965). Науковець розробив і використав цей метод для реконструкції індоєвропейської прамови. Саме на цій концепції ґрунтується вся подальша компаративістика.

2006 року російський дослідник О. Є. Кібрик запропонував теорію лінгвістичної реконструкції когнітивної структури, що спирається на ідею тісного зв'язку мови й мислення, базується на гіпотезі когнітивної вмотивованості мовної форми та постулює реконструкцію когнітивної структури за даними природної мови (Кібрик 2006; 2007; 2008).

Згідно з цією концепцією, метою лінгвістичної реконструкції є виявлення та опис «семіотичної логіки, яка обмежує варіювання мовної форми, що спостерігається, і встановлює дійсні зв'язки

між мовними формами і когнітивними структурами» (Кібрик, 2008: 53). Автор стверджує, що «вихідним матеріалом для реконструкції можуть бути системні відносини між мовними формами однієї мови (метод внутрішньомовної реконструкції) або системні відносини між порівняними мовними формами багатьох мов (метод міжмовної реконструкції)» (Кібрик, 2008: 53). У межах нашого дослідження така концепція визначає нові вектори перекладацького аналізу та реконструкції когнітивних терміноструктур мов, що порівнюються.

Емпіричний метод когнітивно-орієнтованої лінгвістики О. Є. Кібрик убачає в тому, щоб «попередньо йти за всіма нюансами мовної форми і шукати їхнє кінцеве пояснення не стільки в класифікаційних дистрибутивних обмеженнях, скільки в будові когнітивної структури» (Кібрик, 2008: 75).

Погоджуємось із О. Є. Кібриком у тому, що базовими для розуміння когнітивної структури як мовленнєво-мисленнєвого феномена є такі положення:

«1) одиниці когнітивної структури, як і одиниці мовної структури, пов'язані між собою, і ці зв'язки можуть бути більш або менш тісними, тобто можна говорити про когнітивну відстань між когнітивними одиницями;

2) когнітивна структура, на відміну від мовних структур, не є лінійною і не обмежена одно- чи двомірним простором» (Кібрик, 2007: 465).

Для опису когнітивної структури через виділення найближчих зв'язків між когнітивними одиницями, що дає змогу розуміти саму когнітивну структуру як «ланцюжки безпосередніх когнітивних зв'язків на безлічі когнітивних одиниць, що входять у когнітивну структуру» (Кібрик, 2008: 54), дослідник вводить термін *когнітивна сполученість* – «безпосередній зв'язок між когнітивними одиницями» (Кібрик, 2007: 465). Вчений підкреслює, що введення цього поняття до наукового обігу обґрунтовано тим, що «під час розгляду найрізноманітніших аспектів мови виникає необхідність введення когнітивного поняття, що вказує на підвищену зв'язаність семантичних / концептуальних / когнітивних елементів. А це, у свою чергу, означає, що за організацією мовної форми можна реконструювати організацію когнітивної структури» (Кібрик, 2007: 465). Дослідник акцентує увагу на вивченні двох, на його думку, найважливіших понять: когнітивна сполученість у вигляді безпосереднього зв'язку між когнітивними одиницями та лінгвістичне явище маркованості, що розглядається у зв'язку з когнітивним

оператором норми / відхилення від норми. На думку науковця, цінність такого когнітивно-орієнтованого підходу міститься в тому, що «з одного боку, реконструюється певний фрагмент надмовної когнітивної структури за конфігурацією мовних способів її кодування, альтернативність яких значною мірою зумовлена цією когнітивною структурою, з іншого боку, досягається мета пояснювальної лінгвістичної теорії, що піднімається з рівня реєстрації фактів до рівня передбачення фактів» (Кибрик, 2008: 75–76).

Отже, запропонований О. Є. Кібріком шлях від мови до мислення може прояснити питання устрою мов, а також сприятиме цілеспрямованій реконструкції когнітивної структури. Механізм когнітивної сполученості забезпечує регулювання стратегії концептуалізації з мінімальними затратами ментальних зусиль та уможливорює мовне кодування елементів когнітивної структури.

Специфіка лінгвістичної реконструкції когнітивних терміноструктур

Говорячи про лінгвістичну реконструкцію когнітивних структур, ми, по суті, ведемо пошук шляхів і намагаємось розробити хоч якоюсь мірою об'єктивну модель поєднання двох світів – світу ментального та світу вербального. І якщо визначення одиниць світу вербального не викликає питань, то одиницею світу ментального вважаємо когнітивну структуру, яка є «неподільною когнітивною одиницею, що зберігає “згорнуте” знання і / або уявлення» (Красных, 2001: 137). Когнітивна структура не є емпіричним об'єктом і не може бути досліджена шляхом безпосереднього спостереження. Факт відсутності матеріальної одиниці та високий рівень абстракції через неконкретність суттєво ускладнює формування методологічного апарату й саму процедуру аналізу та реалізації процесу лінгвістичної реконструкції когнітивних структур. Отже, завданням мінімум сучасної когнітивної лінгвістики є розроблення конкретних методик реконструкції з подальшою інтерпретацією окремих когнітивних структур і цілих концептосфер із метою максимальної структуризації когнітивного простору.

Одним із перспективних об'єктів когнітивного аналізу є термінознак як семіотична одиниця на позначення наукового поняття та процес реконструкції когнітивної терміноструктури через термінознак (умовно під *когнітивною терміноструктурою* (аналогічно до терміна «*когнітивна структура*» за В. В. Красных (Красных, 2001: 137)) розуміємо *неподільну когнітивну одиницю, що зберігає «згорнуте» наукове знання і / або термінологічне уявлення*). Головним завданням

когнітивного термінознавства є з'ясування законів і специфіки взаємин між когнітивними терміноструктурами, що містяться у свідомості людини як знання про професійний світ, і мовними одиницями (термінознаками), через які ці знання формалізуються.

Концептуальні терміноструктури як ментальні утворення знаходять вербальну реалізацію в термінознаках, завдяки чому реконструкція таких терміноструктур відкриває шлях до розуміння професійної картини світу носія цієї метамови. Як зазначає І. Б. Штерн, «через мовний матеріал можна визначити основні риси, властиві процесу розуміння взагалі, реконструювати загальнозначимі когнітивні механізми розуміння як універсального вияву свідомості» (Штерн, 1998: 284).

Очевидно, що на когнітивному рівні існують спільні для всіх носіїв певної метамови когнітивні терміноструктури. Однак кожен індивід має у свідомості певні ментальні репрезентації, на основі яких створюється та когнітивна база, яка надалі може бути реконструйована через певні мовні конструкції. Отже, процес лінгвістичної реконструкції є процедурою індивідуальною, оскільки базується на системі уявлень окремого індивіда про певні явища та предмети, в якій враховуються індивідуальні значення та особистісні змісти, в результаті чого спостерігаємо розбіжності у використанні певних термінознаків, а також ступінь близькості / віддаленості від ментального образу. Особливо це стосується багатозначних термінознаків, ментальні образи яких передують контекстуальному значенню, що актуалізується в мовленні в умовах конкретного контексту. Специфічними є і процеси встановлення зв'язків між одиницями ментальними й вербальними за умов наявності декількох термінознаків на позначення однієї когнітивної терміноструктури, а також когнітивне варіювання, яке реалізується за допомогою одного термінознака. Розв'язання цих питань є предметом подальших розвідок.

Процес реконструкції когнітивних структур є процесом двоспрямованим і передбачає одночасну інтерпретацію знаків, за допомогою яких здійснюється така реконструкція. Це може відбуватися через аналіз семантичної структури, що певною мірою є актом концептуалізації, результатом реконструкції когнітивних структур.

Реконструкція когнітивної терміноструктури є теоретично значимою для виявлення когнітивно-вербальної специфіки термінології. Опис професійної концептуальної та мовної картин світу дасть змогу виявити особливості термінологічної концептуалізації у свідомості носія однієї мови та

вирішити багато питань галузевого перекладу під час співставлення результатів таких досліджень на матеріалі терміносистем різних мов.

Висновки. Отже, сьогодні увага дослідників термінології зосереджена на вивченні процесів лінгвістичної реконструкції через аналіз когнітивних процесів і структур в їхній мовній реалізації. Розроблення процедури *лінгвістичної реконструкції когнітивних структур* є однією з продуктивних методик конструювання моделі поєднання одиниць мислення й мови в процесі їхньої взаємодії.

Застосування когнітивного підходу до реконструкції когнітивних структур у термінознаках дає змогу зрозуміти закони формування професійної мовної картини світу, специфіку її сприйняття й усвідомлення носієм професійної мови, особливостей професіонального мислення, а також механізми утворення й функціонування термінорефлексиву (термін наш) як суб'єктивної рефлексії індивіду на зміст термінознака як процесу, механізму і результату пізнання, що дає змогу створювати нові еквіваленти термінологічного уявлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. Москва : Советская энциклопедия, 1966. 608 с.
2. Баранов А. Н., Добровольский Д. О., Михайлов М. Н., Паршин П. Б., Романова О. И. Англо-русский словарь по лингвистике и семиотике. Москва : Институт русского языка им. В. В. Виноградова РАН, 2003. 640 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / за ред. Т. В. Бусел. Київ; Ірпінь, 2005. 1728 с.
4. Звонська Л. Л., Корольова Н. В., Лазер-Паньків О. В. Енциклопедичний словник класичних мов. Київ : ВПЦ «Київський університет». 2017. 552 с.
5. Кибрик А. Е. Когнитивная сопряженность и организация языковой структуры. *Вторая международная конференция по когнитивной науке. Тезисы докладов*. Т. 1. Санкт-Петербург, 2006. С. 300.
6. Кибрик А. Е. Лингвистическая реконструкция когнитивной структуры. *Вопросы языкознания*. 2008. № 4. С. 51–77.
7. Кибрик А. Е. Проявление когнитивной сопряженности в фактах русского языка. *Русский язык: исторические судьбы и современность. III Международный конгресс русистов. Труды и материалы*. Москва : МАКС Пресс, 2007. С. 465.
8. Корольова А. В. Когнітивна лінгвокомпаративістика: від реконструкції прамовних форм до реконструкції структур свідомості. *Вісник КНЛУ. Серія : Філологія*. 2014. Т. 17. № 2. С. 94–101.
9. Красных В. В. Основы психолінгвістики и теории коммуникации. Курс лекций. Москва, 2001. 270 с.
10. Лингвистический энциклопедический словарь / под ред. В. Н. Ярцевой. Москва : Советская энциклопедия. 1990. 685 с.
11. Словник української мови : в 11 тт. Т. 8. Київ, 1977. 927 с.
12. Черхавя О. О. Феномен реконструкції в аксіоматичному й антропоцентричному функціоналізмі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна*. 2015. Вип. 58. С. 73–77.
13. Шлейхер А. Компендий сравнительной грамматики индоевропейских языков (предисловие). *История языкознания XIX–XX вв. в очерках и извлечениях*. Ч. 1. Москва : Просвещение, 1965. С. 107–110.
14. Штерн І. Б. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики. Енциклопедичний словник для фахівців з теоретичних гуманітарних дисциплін та гуманітарної інформатики. Київ : АртЕк, 1998. 336 с.
15. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/reconstruction> (дата звернення: 15.03.2020).
16. Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales. URL: <https://www.cnrtl.fr/etymologie/reconstruire> (дата звернення: 15.03.2020).
17. Dictionary.com. URL: <https://www.dictionary.com/browse/reconstruction> (дата звернення: 15.03.2020).
18. Merriam-Webster. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/reconstruction> (дата звернення: 15.03.2020).
19. Online Etymology Dictionary. URL: <https://www.etymonline.com/search?q=reconstruction> (дата звернення: 15.03.2020).

REFERENCES

1. Ahmanova O. S. (1966). Slovar' lingvisticheskikh terminov [Linguistic Dictionary]. Moskva : Sovetskaja jenciklopedija [in Russian].
2. Baranov A. N., Dobvol'skij D. O., Mihajlov M. N., Parshin P. B., Romanova O. I. (2003). Anglo-russkij slovar' po lingvistike i semiotike [English-Russian Dictionary on Linguistics and Semiotics]. Moskva : V. V. Vinogradov Russian Language Institute of the Russian Academy of Sciences [in Russian].
3. Busel T. V. (ed.). (2005). Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [The Great Explanatory Dictionary of Modern Ukrainian]. Kyiv; Irpin [in Ukrainian].
4. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/reconstruction> (Last accessed: 15.03.2020).
5. Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales. URL: <https://www.cnrtl.fr/etymologie/reconstruire> (дата звернення: 15.03.2020).
6. Cherkhava O. O. (2015). Fenomen rekonstruktzii v aksiomatychnomu y antropotsentrychnomu funktsionalizmi [The Phenomenon of Reconstruction in Axiomatic and Anthropocentric Functionalism]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia". Seriya : Filolohichna*. № 58. P. 73–77 [in Ukrainian].

7. Dictionary.com. URL: <https://www.dictionary.com/browse/reconstruction> (Last accessed: 15.03.2020).
8. Jarceva V. N. (ed.). (1990). *Lingvisticheskij jenciklopedicheskij slovar'* [Linguistic Encyclopedic Dictionary]. Moskva : Sovetskaja jenciklopedija [in Russian].
9. Kibrik A. E. (2006). Kognitivnaja soprjazhennost' i organizacija jazykovoju struktury [Cognitive Conjugacy and Organization of Language Structure]. *Vtoraja mezhdunarodnaja konferencija po kognitivnoj nauke. Tezisy dokladov*. T. 1. Sankt-Peterburg, 300 [in Russian].
10. Kibrik A. E. (2008). Lingvisticheskaja rekonstrukcija kognitivnoj struktury [Linguistic Reconstruction of Cognitive Structure]. *Voprosy jazykoznanija*. № 4. P. 51–77 [in Russian].
11. Kibrik A. E. (2007). Projavlenie kognitivnoj soprjazhennosti v faktah russkogo jazyka [The Manifestation of Cognitive Conjugacy in the Facts of the Russian Language]. *Russkij jazyk: istoricheskie sud'by i sovremennost'. III Mezhdunarodnyj kongress rusistov. Trudy i materialy*. Moskva : MAKS Press, 465 p. [in Russian].
12. Korolova A. V. (2014). Kohnityvna linhvokomparatyvistyka: vid rekonstruktsii pramovnykh form do rekonstruktsii struktur svidomosti [Linguistics Comparative Studies: from Reconstruction of Proto-language Forms to Reconstruction of Consciousness Structures]. *Visnyk KNLU. Serija : Filolohija*. T. 17 (2). P. 94–101 [In Ukrainian].
13. Krasnyh V. V. (2001). *Osnovy psiholingvistiki i teorii kommunikacii*. Kurs lekcij [Principles of Psycholinguistics and Communication Theory]. Moskva [in Russian].
14. Merriam-Webster. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/reconstruction> (Last accessed: 15.03.2020).
15. Online Etymology Dictionary. URL: <https://www.etymonline.com/search?q=reconstruction> (Last accessed: 15.03.2020).
16. Shlejher A. (1965). *Kompandij sravnitel'noj grammatiki indoevropejskij jazykov (predislovie)* [Compendium of the Comparative Grammar of the Indo-European Languages]. *Istorija jazykoznanija XIX – XX vv. v ocherkah i izvlechenijah*. Ch.1. Moskva : Prosveshhenie [in Russian].
17. Shtern I. B. (1998). *Vybrani topiky ta leksykon suchasnoi linhvistyky*. Entsyklopedychnyi slovnyk dlja fakhivtsiv z teoretychnykh humanitarnykh dystsyplin ta humanitarnoi informatyky [Selected Topics and Vocabulary of Modern Linguistics. Encyclopedic Dictionary for Specialists in Theoretical Humanities and Humanitarian Informatics]. Kyiv : ArtEk [in Ukrainian].
18. *Slovyk ukrainskoi movy* [Ukrainian Dictionary]. (1977). V 11 tt. T. 8. Kyiv [in Ukrainian].
19. Zvonska L. L., Korolova N. V., Lazer-Pankiv O. V. (2017). *Entsyklopedychnyi slovnyk klasychnykh mov* [Encyclopedic Dictionary of Classical Languages]. Kyiv : VPTs "Kyivskiy universytet" [in Ukrainian].